

HISTORIAN KOE 16.9.2013 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Historian kokeessa keskeisiä arvioinnin perusteita ovat oppiaineen oppimäärän asiasisällön tuntemus ja keskeisten historian käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteita ovat myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti historiallisia lähteitä, tehdä niistä itsenäisiä päätelmiä ja vertailla historiallisia kysymyksiä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa. Moniosaisissa tehtävissä eri osien maksimipistemäärät on ilmoitettu tehtävien yhteydessä, mutta vastaus arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena.

Tehtävä 1

a)

Vastauksessa eritellään monipuolisesti suhtautumista Pompejin kokemaan katastrofiin. (2 p.)

b)

Arkeologisen tutkimuksen antamia tietoja voidaan tarkastella Pompejin tai muiden arkeologian tutkimuskohteiden kannalta. Arkeologiset löydöt ymmärretään esihistorian tietolähteiksi ja historiallisen ajan tutkimuksen tueksi. Kokelas tarjoaa esimerkkejä eri elämäniloilta. Vastauksessa voi tarkastella arkeologisen tiedonhankinnan mahdollisuuksia ja rajoja, mikä lisää vastauksen arvoa. (4 p.)

Tehtävä 2

Väkiluvun kasvua edistivät ennen kaikkea maatalouden tehostuminen ja sen ansiosta parantunut ravintotilanne. Teollistumisen vaikutuksesta kehitetyt uudet koneet tehostivat maataloutta entisestään. Väkiluvun kasvu johtui nimenomaan kuolleisuuden pienenemisestä. Kuolleisuutta vähensivät parantuneen ravintotilanteen lisäksi monet muut syyt, esimerkiksi ruttoepidemioiden katoaminen ja hygienian vähittäinen paraneminen. Lääketieteellisellä kehityksellä sen sijaan ei ollut vielä tässä vaiheessa juuri merkitystä.

Tehtävä 3

a)

Vastauksessa eritellään taulukon tietoja sekä osoitetaan suurimmat erot ja yhtäläisyydet. Vastaaja ymmärtää lukujen mittaavan suhteellista muutosta. Prosenttiluvuista käy ilmi, että laman aiheuttamat muutokset ovat olleet kaikkialla hyvin jyrkkiä. Luvut kertovat mm., että suhteellisesti eniten lama koetteli Yhdysvaltoja. Ulkomaankauppa supistui teollisuustuotantoa enemmän kaikissa maissa. Ison-Britannian teollisuustuotanto supistui vähemmän ja työttömyys kasvoi vähemmän kuin kahdessa muussa maassa. (3 p.)

b)

Vastauksessa kuvataan laman seurauksia. Näitä ovat arkielämän niukkuuden ja taloudellisten ja sosiaalisten vaikeuksien lisäksi mm. työttömyyden ja talouden supistumisen aiheuttama poliittinen levottomuus Saksassa, joka myötävaikutti kansallissosialistien (Adolf Hitler) valtaannousuun. Hitlerin Saksan ulkopoliittikka muuttui 1930-luvulla. Yhdysvalloissa voimakas työttömyyden kasvu aiheutti pitkän pulakauden, johon valtiovalta vastasi ns. New Deal -ohjelmalla. Britanniassa, kuten kahdessa muussakin maassa, ulkomaankaupan voimakas supistuminen vähensi taloudellisia yhteyksiä muualle ja vaikutti luopumiseen vapaakaupasta. Laman aiheuttamat sisäpoliittiset muutokset olivat suurimpia Saksassa. Demokratia säilyi Yhdysvalloissa ja Britanniassa. (3 p.)

Tehtävä 4

a)

Euroopan valtioiden suhteet esitetään konfliktierkkinä ja vihamielisinä. Keski-Euroopan uudet yhdistyneet kansallisvaltiot (Saksa, Italia) ovat voimissaan. Venäjä nähdään uhkana idästä ja Ranska kuvataan puolustusasemissa. Euroopan reunavaltiot nähdään syrjästäkatsojina. (3 p.)

b)

Suurvaltojen suhteet kärjistyivät 1800-luvun jälkipuoliskolla. Nationalistinen ja imperialistinen kilpailu ilmeni muun muassa siirtomaissa. Liittolaispolitiikalla pyrittiin turvaamaan suurvalta-asemat sekä varustautumaan mahdolliseen sotaan. Vastauksessa analysoidaan liittosuhteita ja niiden vaikutuksia. (3 p.)

Tehtävä 5

Vastauksessa selostetaan puolustusliiton perustamiseen johtaneita syitä, joita olivat kylmän sodan alkaminen ja supervaltojen välisten suhteiden kiristyminen. Yhdysvallat liittoutui Länsi-Euroopan maiden kanssa Neuvostoliiton muodostamaa uhkaa vastaan. Yhdysvallat noudatti liittolaisineen patoamispolitiikkaa ja pyrki estämään Neuvostoliiton vaikutusvallan leviämisen. Nato tasapainotti sotilaallisia voimasuhteita Euroopassa ja vahvisti länsimaiden yhteistyötä. Länsimaat antoivat toisilleen turvallisuustakuut. Neuvostoliitto koki Naton uhkaksi ja muodosti oman sotilasliittonsa ja varmisti vaikutusvaltansa rajanaapureissaan. Kylmän sodan päätyttyä Natoa ei purettu, vaan se laajeni entiseen Neuvostoliiton etupiiriin ottamalla jäsenekseen entisiä sosialistimaita. Se on laajentanut tehtäviään. Euroopan alueellisen turvallisuuden lisäksi Nato toteuttaa ja tukee kriisinhallintaoperaatioita eri puolilla maailmaa.

Tehtävä 6

Suomen metsäteollisuus syntyi, kun talouteen liittyneitä rajoituksia purettiin 1800-luvun puolivälissä ja kun puu- ja sahatavaran kysyntä lisääntyi Länsi-Euroopassa. Paperiteollisuus kehittyi voimakkaasti 1800-luvun lopulla ja erityisesti 1900-luvulla. Valtaosa Suomen viennistä esimerkiksi maailmansotien välisenä aikana oli metsäteollisuuden tuotteita. Teollistuminen ja erityisesti vientiteollisuuden kehittyminen muuttivat voimakkaasti suomalaista yhteiskuntaa: mm. rahatalouden vahvistuminen, sääty-yhteiskunnan murtuminen, yleinen vaurastuminen ja kaupungistuminen.

Tehtävä 7

Vastauksessa vertaillaan Kustaa Vaasan hallintatapaa Olaus Petrin antamiin neuvoihin. Kustaa Vaasa ajoi kruunun etua häikäilemättömästi, mutta erityisesti Suomen alueella Olaus Petrin neuvojen voidaan katsoa toteutuneen. Suomen aluetta oli mahdoton valvoa tehokkaasti Tukholmasta käsin, ja näin ollen alueen hallinnassa täytyi käyttää myös ”hyväntahtoisuutta”. Vastauksessa pohditaan Suomen alueella Kustaan Vaasan hallintokaudella tapahtuneita selkeitä muutoksia, esimerkiksi verotuksen kiristymistä, kaupunkien roolin korostumista ja erämaiden asuttamista.

Tehtävä 8

Vapaavuori suhtautuu aluksi huvittuneesti afrikkalaisten pukeutumisen saamiin länsimaisiin vaikutteisiin ja arvioi afrikkalaisia länsimaiselta kannalta. Kuvausta tarkastellaan esimerkkinä kulttuurien kohtaamisesta. Vastauksen arvoa lisäävät esimerkiksi kokelaan näkökulman monipuolisuus, kuvauksen tarkasteleminen aikansa tuotteena, vertailu, analyttisyys ja kulttuurikäsitteiden (esim. akkulturaatio, diffuusio tai etnosentrisyys) käyttö. Sen arvoa vähentävät näkökulman kapeus ja yksipuolinen suhtautuminen kohtaavien kulttuurien edustajiin.

Tehtävä +9

a)

Ilkan mukaan talonpoikaismarssin osallistajat olivat rehellisiä, ankaran työn koettelemia miehiä, jotka oikeutetusti puolustivat isänmaataan. Kansan Lehti puolestaan piti suurta osaa osallistujista ihmisinä, jotka eivät ymmärtäneet yhteiskunnallisia asioita ja jotka sen vuoksi oli ollut helppo houkutelaa mukaan. Heillä ei ollut mitään omia syvällisiä tavoitteita. Helsingin Sanomien mukaan osallistajat olivat sinänsä oikealla asialla mutta ajoivat asiaansa laittomin keinoin. (4 p.)

b)

Vastauksessa pohditaan erilaisia demokratiaa uhanneita tekijöitä, kuten sisällissodan perintöä, ääriivasemmiston ja -oikeiston toimintaa sekä talouslammaa. Demokratiaa vahvistavia tekijöitä olivat esimerkiksi eheytysoikeus ja muut sosiaaliset uudistukset sekä elintason kohoaminen. (5 p.)

Tehtävä +10

a)

William Keith korostaa kaupankäynnin merkitystä siirtokuntien perustamisessa. Hän korostaa myös siirtokuntien ja emämaan molemminpuolista riippuvuutta toisistaan. Britannian sisäministeriö puolestaan näkee Euroopan taloudellisen ahdingon syynä siirtolaisuuteen. Tätä kiihdyttää lisäksi pyrkimys korkeampaan elintasoon, minkä uskotaan saavutettavan Amerikassa. (3 p.)

b)

Philadelphian asukas korostaa yksilön oikeuksia ja vapauksia. Vaikka hän tunnustaa Britannian kuninkaan hallitsijakseen, hän kuitenkin kritisoi emämaiden pyrkimyksiä verottaa siirtokuntia, minkä hän näkee vapauksien rajoituksena. Pääministeri North puolestaan viittaa niihin levottomuuksiin, joita Amerikassa on ollut ja joissa Ison-Britannian määräysvalta on asetettu kyseenalaiseksi. Hän korostaa vapauksien sijaan kuuliaisuutta laillista esivaltaa kohtaan. (3 p.)

c)

Yhdysvaltojen itsenäistyminen antoi mallin kolonialististen rakenteiden purkamisesta. Tämä toteutui ensin Etelä-Amerikassa 1800-luvun alussa. Jatkossa eurooppalaisten oli vaikeampaa ylläpitää koloniaalisia alistussuhteita ja ihmisoikeuksien polkemista (mm. orjuus). Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistukseen (1776) liittyvä vapauksien ja oikeuksien korostaminen toimi osaltaan pohjana siirtomaiden vapaustaisteluille. (3 p.)